

վորութիւնը՝ երդմնելու առոտին կամ որ և է աստուծոյ մը սեղանին վրայ (Դարեմբ. Գ, 771): Եւ Հռովմայեցի նորընտիր հիւսպատոսը իրենց երդումը կու տային կապիտոլիան Արամազդայ տաճարին հանդէպ (Դարեմբ. բոք. 2606): — Վերջապէս Ղուրանն ալ երդման ընտրելագոյն տեղին կը համարի «սուրբ ազօթարանին մօտ», որով աւելի հաստատուն կը լինէր (Թ, 7):

2. Մեր միւս երդմնավայրն էր ատեանը (աստ, 57): Բայց այդ միայն մերը չէր. երբ Հրէից դատաստանը կը կատարուէին սովորաբար քաղաքաց զրանց առջեւ՝ անոնց ընդարձակութեան համար, և թագաւորը կը դատէր իւր պալատան զաւթին մէջ (Գ Թագ. Է, 7), կը հետեւի թէ նոյն վայրերու մէջ ալ կ'ընդունէին երդումը: — Գերմանացիք նախ քան իրենց քրիստոնէութիւնը կ'երդմնեցնէին մահապարտութեան հրապարակին մէջ (Գոշլ. ԽԳ, 27):

3. Կենցաղավարութեան սովորական պատահարներուն ինչպէս մեր հարցը (աստ, 57), ուրիշ ազգերն ալ կը հարկադրէին երդում տալ յաճախ և առանց խտրութեան տեղւոյ: Յսկոք նահապետ Նաքովրայ երդուաւ լեւան մը վրայ (Մինդ. ԼԱ, 54): Հրէից առանին կամ ընկերական կենաց մէջ այն շատ յաճախ պատահած երդմաները՝ զորս տեսանք վերեւ, բնականապէս կը տրուէին ուր որ հանդիպէր: Սաւուղ երդուաւ կախարդին տան մէջ (Ա Թագ. ԻԲ, 10). Դաւիթ և Յովնաթան՝ անդի մը մէջ (Ա Թագ. Ի, 42). դարձեալ Դաւիթ՝ իւր ապարանքի մէջ (Գ Թագ. Ա, 29). Հրեայք Նեեմեայ օրով՝ «ի քարձրաւանդակ տեղով» (Նեեմ. Թ, 3), և այլն: — Նոյն զանազանութիւնը կը տեսնենք և Յունաց քով. Դյոյոն, Ալամանիոն և Աքիլիւս կ'երդմնուէ իրենց բանակին մէջ (Իլիադ. Ժ, 329. ԺԹ, 258. ԻԳ, 43). Ատրիդէս՝ դաշտի մը մէջ (անդ, Գ, 276). աքայեցիք՝ ծովափին վրայ (անդ, Բ, 333), և այլն,

ուր չկան ոչ տաճարք, ոչ բազիլիք: — Վերջապէս կը համաձայնի այլոց հետ հռովմէական սովորոյթն ալ. Վիլգելիոս երդնուլ կու տայ Յուլիոսի՝ պատնիշի մը մէջ ի դաշտավայրի (Են. Թ, 230). Ատենակալը կ'երդմնուին հրապարակային բեմի մը վրայ (Դարեմբ. Գ, 770), և այլն:

Հ. ՎԱՐԿԱՆ ՀԱՅՈՒՆԻ

Շարայադելի

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍԲ

ՀԱՅ-ԲՈՇԱՆԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒԻՆ ՎՐԱՅ

Հանդուցեալ Պրոֆ. Գ. Պ. Պատկանեան՝ 1887ին Պետրբուրգի մէջ հրատարակեց տետրակ մը հետեւեալ տիտղոսով. Цыганы, пѣскольکو словъ о нарѣчійхъ закавказскихъ цыганъ, որ թարգմանուելով անգղիերէն՝ տպուեցաւ Journal of the Gypsy Lore Society (Նոր շար, Հտ. 1, Թ. 3. — Հտ. 2, Թ. 3 և 4) ուսումնարանի մէջ:

Հեղինակը մէջ կը բերէ համառօտիւ ինդոյն վիճակը, Առաջին անգամ Հ. Ն. Սարգիսեանի, (Տեղագրութիւն Ի Փոքր և Ի Մեծ Հայս. Վննետիկ, 1864) հրատարակութեան մէջ կը հանդիպինք մենք հայ-Ռոշաներու լեզուին յիշատակութեան, որ աւելի կամ պակաս խանգարուած ձևի ներքեւ՝ միայն 89 բառերու ցանկ մը կը ներկայացընէ: Իսկ Ա. Պասպատի Ռոշանախորութիւն Բուշաներու վրայ (Etudes sur les Tchighianes. Կ. Պոլիս, 1870) հրատարակութիւնը կը յիշէ միայն Եւդոկիոյ հայ-Ռոշաները:

Պատկանեան կ'ընծայէ մեզի 46 նախադասութիւններ և 238 բառեր, հանդերձ կարճառօտ ցերեկանական ուսումնասիրութեամբ մը: Այս նիւթերն ընդունած էր նա E. G. Weidenbaum անունով անձէ մը, որ իւր կարգին ձեռք բերած էր գա-

1. Բ. Օր. ԻԱ, 19. — ՀԹ. Գ, 1. — ՍԴ. ԶԻԶ, 5. — ԱՏԴ. Ե, 10, 12, 15.

նոնք Յովակիմ անունով teacher է մը (կը ներկայացընէ Tsalkի Բոշայից լեզուն, որոնք Հայաստանէն գաղթած էին), ինչպէս նաեւ Ա. Կ. անունով հայազգի է մը. և այս վերջին ժողովածուն, առջինէն շատ աւելի կարևոր, հաւաքուած էր Գ. Խալաթեանցէ և Աղարէզ Ամիրեանէ՝ Արքայանդամաւորի մէջ:

Վ. Փափագեան 1899ին հրատարակեց ի Տփղիս իւր աշխատութիւնը, «Հայ բոշաւներ, ազգագրական ուսումնասիրութիւն», որ ուսերէն լեզուով լոյս տեսաւ նաեւ Этнографическое обозрение լրագրին մէջ 1901ին (էջ 93-158): Սա կը բովանդակէ բոշայերէն հատուած մը և բառարան մը: Յիշենք դարձեալ նոյն հեղինակին մէկ յօդուածը՝ հայ-բոշայերենի ընդհանուր ուսումնասիրութեանց վրայ, որ հրատարակուեցաւ Բազմավիպի մէջ 1902ին (էջ 165-70):

Բայց ասոնցմէ դեռ աւելի նշանաւոր են բեռլինցի ողբացեալ Պրոֆ. Ֆինքի աշխատութիւններն, որ կ'ընծայէ մեզի բոշայերէն բնագիրներ, և անոնցմէ մանրամասն քննութեամբ մը կը հանէ ուսումնական ստոյգ հետեւութիւններ:

Հաւել մէջ 1905ին կը հրատարակէր նա համառօտ յօդուած մը հետեւեալ վերնագրով. Die Stellung des Armenisch-Zigeunerischen im Kreise der verwandten Mundarten. և 1907ին Journal of the G. L. S. (Նոր շար, Հտ. 1, Թ. 1.) թերթին մէջ լոյս կը տեսնէր եւրոպ յօդուածը Grundzüge des Armenisch-Zigeunerischen Sprachbaus վերնագրով, որ շատ լաւ կերպով կ'ամփոփէ ինչ որ այս նիւթիս կը վերաբերի, և ճշգրիտ գաղափար մը կու տայ մեզի Բոշաներու լեզուին վրայ: Այս վերջին գրութենէն կանուխ է, ըստ վկայութեան նոյն իսկ Հեղինակին, իւր Die Sprache der Armenischen Zigeuner յօդուածը, զոր հրատարակէր էր 1907ին, Mémoires de l'Académie des Sciences de St. Pétersbourg պարբերականին մէջ. հաւանական է՝ որ այս յօդուածով նոյն լե-

զուն օրինակներով պարզարանած ըլլայ (զոր մենք դժբախտաբար չենք տեսած), առանց սակայն նախընթաց զրաժներէն զատ նոր տեղեկութիւններ աւելցընելու:

*
**

Հայ-Բոշաներու լեզուն իւր մէջ կը պարունակէ յատուկ տարերքներ, որ Բոշաներու (Չինկեանէներու) նախնական հասարակաց լեզուին կը վերաբերին: Բայց այդ տարերքները բաղդատելով մէկ կողմանէ եւրոպական Բոշաներու գաւառաբարբառներու հետ, և միւս կողմանէ Նոր-հնդկային և պրաքրիտ լեզուներու հետ, Պրոֆ. Ֆինք այս կատարելապէս ստուգուած հետեւութեան կը հասնի, որ եւրոպական և հայկական Բոշաներու լեզուններն՝ երկու առանձին գաւառաբարբառներ կը կազմեն՝ իրարմէ որոշ բաժանմունքով. և թէ հայ-Բոշաներու յատուկ բարբառը բացայայտ կապակցութիւն ունի ապաքրամաս կոչուած պրաքրիտ լեզուին հետ:

Սակայն՝ ինչպէս Արեւմտեան Եւրոպիոյ (Անգղիոյ, Սպանիոյ ևն) Բոշաներու քանի մը գաւառաբարբառները, այսպէս ալ հայ-Բոշայից լեզուին սեփական տարերքները՝ կերպով մը ձուլուած են տեղական ժողովրդեան լեզուին հետ, որով քերականական բոլոր ձեւերը, ինչպէս նաեւ ոչ աննշան կոյտ մը բառերու, հայերէն են:

Ուրեմն՝ ինչպէս ստոյգ է որ խառն լեզուի մը դիմացը կը գտնուինք, ոչինչ պակաս ստոյգ է նաեւ որ հայերէնէն է այդ լեզուին շրջանակը կազմողը, որուն մէջ ազուցուած են օտար տարերքներն: Պրոֆ. Ֆինք շատ լաւ ըրած պիտի ըլլար, ըստ մեզ, — չկարենալով հայ տառերը գործածել, որոնք անձնաթիւ են իւր եւրոպացի ընթերցողներուն, — թէ որ ճշդիւ համեմատութիւն մը գործածած ըլլար հայ տառերու՝ եւրոպականներով բացատրութեանց մէջ: Ընդհակառակն այս մասին նա զրգրախտաբար բնաւ փոյթ տարած չէ. իւր օտաւն կը ներկայացընէ հայկական և և տառերը միանգամայն. կ'տառը բացա-

տրուած է մերթ ցով (ցօի մէջ) և մերթ ալ կով (džunakhi մէջ)։ ք տառն փոխանակուած է երբեմն կ'ով (p'alavtik') և երբեմն պարզ կով (hat'avtik), և այլն, և այլն։ Անուշադրութեան արդիւնք են, բայց ցաւալի անուշադրութիւն, որովհետեւ շատ սակաւաթիւ պարագաներու մէջ հնարաւոր է մեզի զանոնք սրբագրել՝ համեմատութեան ձեռնով։

Գալով խառնակութեան ր և պ, գ և կ, և այլ տառերուն, դա ցոյց կու տայ աւելանալու գաւառաբարբառ մը, (ամբողջ ձեւաբանութիւնը բաւականէն աւելի կը հաստատէ զայս), բայց անցման գաւառաբարբառ մը, որ արեւելեան բարբառներուն անմիջական յարաբերութեանց են՝ Թարկուած է։

*
**

Փանի մը խօսք ալ աւելցընենք հայօնշաններու լեզուին քերականական կազմակերպութեան մասին։

Հոլովման ձեւերը նոյն են հայերենի հետ։ օրինակ իմն.

անկ (բերել), կը հոլովի անկոս, անեւ, յով, աներէ (կամ աներոս)։

Փոյականաց մէջ —աւ ածանցը յատկանիշ է այս լեզուին։ միայն քանի մը գոյականներու եզակի ուղղականը զուրկ է այդ ածանցէն։ Պրոֆ. Ֆինի հոլովման հետեւալ ձեւը մէջ կը բերէ.

մանլա (ձուկ)	հաք (ձեռք)
մանլառի	հաքառի
մանլաւով	հաքաւով
և այլն	և այլն

Այս աւ ածանցը միթէ չի համապատասխանիր եւրոպական բարբառներու օ ձայնական հոլովման, matcho (ձուկ)։ Այս երկար օ տառը հայերենի մէջ եղած պիտի ըլլայ նախ օ, յետոյ աւ, այնպէս որ բաղաձայնով մ'աւարտելով՝ վրան ձայնական ի, ով, է ածանցներն աւելցուած ըլլալու են՝ առանց աննիւղաշնակութիւն գործելու, և այս բաղադրուած ածանցներն

առի, առով, առէ՝ աւելցուած արմատին վերայ (հաք—ձեռք, փալ—եղբայր, և այլն)։ Հոլովմանց յոգնակին հետեւալ ձեւերն ունի.

— առախք	— առներ
— առտոց	— առներոս
— առտոցմով	— առներով
— առտոցմէ	— առներէ

Պրոֆ. Ֆինի կը ներկայացընէ — ներվերջաւորութիւնը իբրեւ յատուկ ածանց մը ձայնաւորով աւարտած արմատներու (զոր օր. մանլա — ձուկ), մինչդեռ — տիք յոգնակին բաղաձայնով աւարտած արմատներու (զոր օր. հաք—ձեռք)։ Ըստ մեզ՝ այս զանազանութեան արդարացուցիչ պատճառ մը չկայ, քանի որ յոգնակիի ձեւերուն մէջ անխտիր գործածուած է —աւ ածանցը, ինչպէս նաև Պատկանեանէ մէջ րեւրուած հատուածներուն մէջ —տիք և —ներ ածանցներն առանց խտրութեան գործածուած կը տեսնենք։

Էական կամ աննական դերանուններն յատուկ ձեւեր ունին.

Ա. ԴԵՄՔ	Բ. ԴԵՄՔ
Եզակի	Եզակի
մերաւա (ես)	տերաւոյ (դու)
մերաւաի (իմ)	տերաւոյի (քո)
և այլն	և այլն
Յոգնակի	Յոգնակի
մերաւատեքոս (մենք)	տերաւատեքոյ (դուք)
մերաւատեցոս	տերաւատեցոյ
մերաւատեցմովքս	տերաւատեցմովքդ
և այլն	և այլն

Գ. ԴԵՄՔ

Եզակի

հեռ (նա, ինքն)

հեռաիկ (իւր, իրեն)

և այլն

Յոգնակի

հեռատեքո (իրենք)

հեռատեցո

հեռատեցմովք

և այլն

Իսկ բայերու լծորդութիւնը հայերենին հետ բոլորովին նոյն է։

*
* *

Խօսքերնիս վերջացնելու համար՝ հոս կ'օ-
րինակենք առասպելագրոյցի մը սկզբնա-
ւորութիւնը հայ-ժողաներու լեզուով՝, զոր
հրատարակած է Պրոֆ. Ֆինք, իւրաքան-

չիւր բառի ստորեւ նշանակելով հայերէն
բառացի թարգմանութիւնը: Այս հատուա-
ծիլը ուրիշ որ և իցէ նկարագրութենէ
կամ բացատրութիւններէ աւելի լաւագոյն
և պայծառ գաղափար կու տայ հայ բու-
շայերենի:

Վորով մանուսաւին ալ լուեակ իննաւ կու տարենա: Բապը կու պակրէ
Մեծ(ծեր) մարդ մը երեք որդի կ'ունենայ: Հոյրը կ'ըսէ
իննըւտոցը. «Մուլեղէս հէմ գասն առատոյն մը տերաւող լեքես կու մերաւիս ուշաբելու,
որդիներուն. խմ մեռնելիս յետոյ գիշեր մը դա կը տեսնես դիս հսկնա,
առատոյն մը ակլարաւ իննաւուս, առատոյն մ'ալ ակլարաւ իննաւուս»: Մուլի կու
գիշեր մը միս՝ որդիս, գիշեր մ'ալ միս որդիս: Կը մեռնի
բապը: Նենեն կու տրերեսուլով, Թաւեն կու Թենաւը: Առատոյնը վորով իննաւը
հայրը: Կը տունին քանակայով, կը դնեն սենեակը: Գիշերը մեծ որդին
կու ջէ հոնէլ, լեքէ կու՝ օր կիշ մը, մանուս-խաթող մը, կ'աւէ հեւաւին դուգասը:
կ'երթայ հոն, կը տեսնէ՝ որ քան մը, մարդակերը մը, կոս գայ իրեն մօտ:
Հեւը բիելուն կ'աւէ անրա, քաղիւսին կուլին պես՝ սուէ կու: Վալատուլինը ֆենա
նա վախկտակոսգայ ճերս, կնոյր քով կը մտնէ՝ կը քնանայ: Առատոյն կը
կու: Փալը կ'աւէ՝ օր վորով փալը սուել է քաղիւսին կուլին. պակրէ կու.
իկի: Եղբայրը կոսգայ՝ որ մեծ հղբայրը քնել է կնոյր քով. կ'ըսէ.
«Կեւաւի՞ ես սուեր, փալ»: — «Նասուա ֆեցա, աւեցի սուեցի»: — Առատոյնը
«Իկն՝ ես քներ, եղբայր»: — Հիսանդ եղայ, եկայ քեցի»: — Գիշերը
ակլարաւ փալը կու ջէ հոնէլ բապաւին ուքրան ութլուելու: Ճոնակ մը կ'ութլուի
միս եղբայրը կ'երթայ հոն ոօրը վրայ մնարո: Քիշ մը կը մնայ
նա կ'ութլուի, կ'աւէ հեւ մանուս-խաթողը: Հեւըն ալ բիելուն կ'աւէ գարը՝ սուէ կու:
յի մնար, կոս գայ այն մարդակերը: Ինքն ալ վախկտակոս գայ տունը՝ կը քնանայ:
Ճոնակ փալը կ'աւէ, լեքէ կու՝ օր հոնէլ սուեր է փալը. պակրէ կու. «Կեւաւի՞
Փոքր եղբայրը կոս գայ, կը տեսնէ որ հոն քներ է եղբայրը. կ'ըսէ. «Իկն՝
աւեցեր, բապաւիս նա լեքեցեր»: — «Կէ՞ կարեմ, նասուա ֆեցա, փալ, աւեցի»,
եկար, հայրս յի տեսնո՞ր»: — «Ինչ ընեմ, հիսանդ եղայ, եղբայր, եկայ»,
պակրէ կու հեւը: Առատոյնը ֆենա կու: Ճոնակ փալը կու ջէ: Ճոնակ մը կ'ութլուի
կ'ըսէ նա: Գիշերը կը լիկի: Փոքր որդին կ'երթայ: Քիշ մը կը մնայ
նա կ'ութլուի, կ'աւէ մանուս-խաթողը: Հեւակըն է օր լուեակ սիս դարէ, ակիւսաւտիքը
յի մնար, կոս գայ մարդակերը: Այնպիս է որ երեք գլոխ ունի ալքերը
վորով. «Փալաւտիքըդ, փանէ կու, բիեցուցի, տերաւող նա կըրնամ բիեցըններ»: Հեւ
խոշոր. «Եղբայրներդ, կ'ըսէ, վախցուցի. զքեզ չեմ կրնար վախցընել»: Այս
իննաւըն ալ փանէ կու. «Տերաւէ՞ նա կու բիեմ, աւէ՛. Լեւալը տերաւիդ կու լէ
որդին ալ կ'ըսէ. «Քեզմէ չեմ վախեր, եկո՛ւր. Աստուած քեզի կոս տայ
նէ, տերաւիդ լէ. մերաւիս կու լէ նէ, մերաւիս լէ»: Բե,
քեզի տայ, ինծի կոս տայ քե, ինծի տայ»:

1. Բօլոսաճարողը վերոյիշեալ պատմաններով հարկ տեսնէ և երոպական տառերով ընդօրինակել՝ ինչ որ
մենք հայ տառերով կը տպագրենք, առաջնորդութեամբ Փափագանի բառարանին և երբեմն նոյն ինքն յօդուածա-
գրին: — Թարգմանիք:

*
**

Ներքի թող ըլլայ մեզի փափար մ'ալ
յայտնելու. երանի թէ բեռլինցի գիտնա-
կան Պրոֆ. Ֆրենքի մահը՝ չընդհատէր հայ-
փոշաներու վրայօք ուսումնասիրութեանց
զարգացումը: Մեզի նոյն լեզուով գրուած
շարադրութիւններ կը պակսին. և եթէ
Հայոց մէջ կը գտնուին ուշիմ և հետա-
մուտ հաւաքողներ, մենք երջանիկ պիտի
համարինք զմեզ՝ եթէ զանոնք թարգմա-
նելու և հրատարակելու համար մեր ծա-
ռայութիւնն իրենց կարենանք ընծայել:

ՀԱՅՐԻ ԲՈՒՐՈՒՄ

Բրիւսել, 21 Մայիս, 1910

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

Աչքիս առջև ունիմ Հայկ Տէր-Աս-
տուածատրեանի տարւոյս մէջ հրատարա-
կած Խոպերանո-Հայերէն լիսակատար բա-
նարանը (Vortaro Esperanto - Arme-
na), հրատարակութիւն «Կովկասեան Էս-
պէրանստ Բնկերութեան». տպ. Թիֆլիս,
1910, 8 ծլ. երկսիւն, 125 էջերէ կազ-
մուած: Նոյն Հնդկնակը անցեալ տարւոյ
շրջանին մէջ հրատարակած է նաև Դու-
սպիրք Խոպերանո (Միջազգային լեզու),
հրատարակուած նմանապէս Թիֆլիսում,
շնորհիւ վերոյիշեալ ընկերութեան, 8 ծլ.
64 էջերով: — Յուսալի է որ Հ. Տէր-
Աստուածատրեան ամբողջացնէ իւր գործը
հրատարակութեամբ նաև Հայերէն-Խոպե-
րանո բառարանով, որ կարեւոր է Հայե-
րու համար՝ որոնք փափաքին ուսանել
այդ միջազգային կոչուած լեզուն և անով
գրել:

Հ. Տէր-Աստուածատրեանի վերոյիշեալ
աշխատութիւնները բաւական խնամքով
կատարուեր են և պատուաբեր են Հնդի-
նակին. փափաքելի էր միայն՝ որ Գերա-
կանութեան կանոններն աւելի պարզագոյն
ձևի ներքեւ բացատրուած ըլլային, վասն

զի տեղտեղ շատ լակոնական ոճով մէջ
բերուած են. աւելորդ կը համարիմ այս-
տեղ օրինակներ դնել՝ ի հաստատութիւն
այս ըսածիս:

Կը մնայ միայն մաղթել որ Հնդինակին
վերոյիշեալ աշխատութիւնը արդիւնաւէտ
ըլլայ, և Խոպերանո լեզուն՝ ինչպէս եւ-
րոպական ազգերու՝ այսպէս նաև մեր ազ-
գին մէջ ունենայ իւր հետեողներն և հասնի
այն նպատակին՝ որուն համար ստեղծուած
է, այսինքն է՝ հասարակաց համաշխարհի
լեզուն ըլլալու:

Սակայն ինչպէս իմ՝ այսպէս նաև ըն-
թերցողացս մտքին մէջ քնական կերպով
կը ծագի այս հարցը, թէ արեօք ստու-
գիւ Խոպերանո լեզուն ունի՞ր պահանջուած
յատկութիւնները և պիտի կարենայ ըլլալ
համաշխարհական փափաքելի լեզուն:

Այս նկատմամբ Հ. Տէր - Աստուածա-
տրեանի յոյսերը վարդազոյն են և չափա-
զանցօրէն լաւատես: «Խոպէտանստ լեզուն,
« Կ'ըսէ նա իւր Փերականութեան Երկու
« խօսք նախաբանին մէջ, որ ստեղծուեց
« 1887 թուականին՝ շնորհիւ Գոլու. Լ.
« Զամենհոֆի, ներկայումս այն աստիճան
« տարածուած է աշխարհիս բոլոր կող-
« մերում, այնքան բազմաթիւ հետեողներ
« ունի և այնպիսի մեծ նշանակութիւն է
« ստացել թէ՛ գիտական և թէ՛ առեւտրա-
« կան աշխարհում, որ խօսել նորա կա-
« բեռութեան մասին բոլորովին աւելորդ
« է. բաւական է որ մարդս գիտենայ
« այս լեզուն, և նա աշխարհիս ուր կողմն
« էլ գնայ՝ կը գտնէ իրեն հասկացող հա-
« սարակութիւն, այդ լեզուով խօսող մար-
« դիկ, հիւրանոց, ճաշարան, որտեղ միայն
« այդ լեզուով են բացատրում »:

Եւ յետոյ. « Սոյն դասագրքից յետոյ
« (ուսանողներն) արդէն կարող են ընթեր-
« ցանութեամբ զբաղուել, որի համար կայ
« բաւական հարուստ զբաղանքութիւն, և
« աշխարհիս վրայ ներկայումս 70ից ա-
« լելի պարբերական (լրագիր, ամսագիր,
« շաբաթաթերթ)՝ հրատարակութիւններ
« կան, որոնք իրենց արժողութեամբ շատ
« մատչելի են »: